

Μια συνομιλία με τον Γιάννη Μελανίτη

Ηλίας Μαγκλίνης

Ποιο ήταν το πρωταρχικό στοιχείο για το Big Bang της «Κρυογραφίας»; Η περιέργειά μου είναι διπλή διότι, θα έλεγα, η πυρηνική προβληματική της «Κρυογραφίας» υπερβαίνει το συμβατικό πλαίσιο των «εικαστικών» και διεισδύει στη σφαίρα της γραφής, της λογοτεχνίας. Τι προηγήθηκε μέσα σου; Η εμμονή με τη μορφή, την εικόνα, το υλικό ή η εμμονή για το γραπτό κείμενο ως ένα είδος εξασλωμένης γλυπτικής;

Το τελευταίο που ανέφερες είναι κοντύτερα στην παρόρμηση μου για μια ενοποιημένη σκέψη πάνω στη τέχνη, καθώς, μετά το μοντερνισμό, τα όρια μεταξύ των τεχνών έχουν μετατοπιστεί, κινήθηκαν πέρα από τη σχηματοκρατία και τη σύγχυση του μπρεσιονισμού.

Έτσι, το σώμα επανεμφανίζεται και αποτελεί κατά κάποιον τρόπο το απόλυτο μέτρο, ακόμη και για τις πιο ουδέτερες παρατηρήσεις... Αυτό ξεκίνησε από την επιστημονική σκέψη της μικρο-σωματιδιακής φυσικής και την έννοια της απροσδιοριστίας που εισήλθε ως βασική αρχή στη φύση. Η «μέτρηση» επηρεάζεται από τον παρατηρητή, ο οποίος εισάγει πληροφορία στο σύστημα που δεν μπορεί να αγνοηθεί... Πριν τη γραφή την εικόνα η το υλικό, υπάρχει μια αδιαμόρφωτη σκέψη προς μια κατεύθυνση, (η εμμονή στην οποία αναφέρθηκες), βρίσκεται στον ορίζοντα ως μια συμπύκνωση δυνατοτήτων: κάτι μπορεί να ξεκινήσει, να ξεχειλίσει από τη συσσώρευση ενώ κάτι άλλο όχι και τότε οφείλει ακολουθήσει κανείς τη πορεία αυτή...

Με εντριγκάρει η έννοια της εντροπίας στην «Κρυογραφία». Συνήθως, όταν μιλάμε περί εντροπίας, ο νους πάει σε μια κλιμακούμενη υπερθέρμανση, η οποία εδώ μοιάζει –στα δικά μου μάτια έστω– να παίρνει σχήμα μέσα από τον πάγο. Ο Κάφκα έλεγε ότι ένα βιβλίο θα πρέπει να είναι σαν το τσεκούρι που θρυμματίζει μια παγωμένη θάλασσα μέσα μας. Εσύ μοιάζεις να ξεκινάς από αλλού: το ίδιο το κείμενο σαν ένας πάγος που αλλοιώνεται στάζοντας αργά και βασανιστικά. Ο «συγγραφέας πάντοτε αποτυγχάνει», λες. Θα ήθελα να μου πεις αν, πρώτον, συμφωνείς με την προηγούμενή μου διαπίστωση και, δεύτερον, στο βαθμό που η ύπαρξη η ίδια είναι ένας «συγγραφέας που αποτυγχάνει», ο θάνατος τι θέση έχει στην «Κρυογραφία»;

Σχετικά με το θάνατο... Η Κρυογραφία ξεκίνησε από μια μελέτη του χρόνου, συγκεκριμένα από την καταμέτρηση των χρονικών διαστημάτων που παρουσίαζε ο πατέρας μου βρισκόμενος σε κώμα, στο νοσοκομειακό κρεβάτι, δυο ημέρες πριν φύγει... Αυτή η εναλλαγή ύπνου και έγερσης είναι μια βασανιστική διεργασία, στο τέλος της οποίας, μπορούμε να δούμε την εντροπία κατά κάποιον τρόπο οπτικοποιημένη, σαν απόρριμμα της συγγραφής, είναι οι έννοιες από το κείμενο του γραφέα...

Οι αναφορές σου είναι εδώ ο Τζόις και κυρίως το «Νυχτέρι του Φίνεγκαν». Η εκρηκτική, χυμώδης σωματικότητα της γραφής του, της μυθοπλασίας του. Θα ήθελα μια συνοπτική παράθεση άλλων κοντινών λογοτεχνικών αναφορών σου που σχετίζονται με την «Κρυογραφία».

Η Αργύπνια των Φίνεγκανς, όπως λέγεται, αν και το έργο δεν μεταφράστηκε (κι ούτε πρόκειται, εκτός αν πραγματοποιήσω σκέψη να το μετέφραζε για μένα κάποιος ειδικός, αλλά αντί των ελληνικών, στα ιρλανδικά!! Γιατί αν το σκεφτούμε, ο Τζόις γράφει στην γλώσσα του κατακτητή που είναι η αγγλική...). Ο Πάουντ είναι το ποιητικό μοντέλο μου, αλλά και στη λογοτεχνία ο Jarry, ο Lewis Carroll, γενικά η λογοτεχνική κατεύθυνση που μετατοπίζει το κείμενο «εκτός κειμένου»...

Η ιδέα του μοναδικού χειρογράφου μου θύμισε τις έννοιες που έχει αναπτύξει ο Βάλτερ Μπένγιαμιν πριν από σχεδόν έναν αιώνα για το έργο τέχνης στην εποχή της τεχνικής, μηχανικής αναπαραγωγής του. Συνιστά ένα είδος επιστροφής σε μια αρχέγονη μήτρα της γραφής η έμφαση στο ένα και μοναδικό χειρόγραφο; Ή είναι μια (μάταιη ίσως;) απόπειρα να παγώσει στο χρόνο η στιγμή, η διεργασία της συγγραφής;

Σχετίζεται με την τέχνη που στέκεται απέναντι από το θεατή, ως κάτι που δεν έχει ιδίαν αξία παρά μόνον ως ατομική αποκάλυψη. Μετά από μια τέτοια εμπειρία, μπροστά δηλαδή σ ένα αληθινό έργο τέχνης, κανείς προσπαθεί να πει στους άλλους τι είδε-μάταια-, ενώ την ίδια στιγμή το έργο υπήρξε μόνον γι' αυτόν... Κάπως έτσι μου συνέβη με τα έργα του Θεοφάνη στη Μονή Σταυρονικήτα του Αγίου Όρους... Ένα μοναδικό έργο, ωστόσο για ποιον; Τη στιγμή που θα μπορούσε να είναι απλοϊκότερο, η βιαστικό, οι τελευταίες τοιχογραφίες του Θεοφάνη στην τράπεζα της Μονής είναι όσο επιμελημένες χρειάζεται, όσο ελεύθερες χρειάζεται, έργο ενός ανθρώπου που πάγωσε το χρόνο για να τον υπερβεί... Εκεί, το «χειρόγραφο» ή το έργο είναι μοναδικό και οι άνθρωποι είναι αναγκασμένοι να το αντιμετωπίσουν απευθείας... Στο ίντερνετ, το κείμενο είναι ελεύθερο, υπό μίαν έννοια έμμεσο... Δεν υπάρχει περίπτωση να το αντιμετωπίσεις...

Βρίσκομαι εκτός των εικαστικών και της περφόρμανς. Η περιέργειά μου με βάζει σε πειρασμό να σε ρωτήσω: την ώρα που αντιγράφεις το χειρόγραφο, η σκέψη σου που βρίσκεται; Είσαι παρών στη δύναμη της στιγμής, βρίσκεσαι μέσα στο κείμενο που αναπαράγεις ή το χειρονακτικό του πράγματος σε αποσπά ακόμα κι από τον ίδιο σου τον εαυτό;

Κυριολεκτικά μέσα στο κείμενο, σαν ευρισκόμενος στη πρώτη ανάγνωση... την ώρα της αντιγραφής το κείμενο με αφορά άμεσα.....

Αθήνα 2011